

Vedlegg G

FNs bærekraftsmål og sentrale føringer for sykehusprosjekter

Oversikten er generert med hjelp fra Chat GPT.

1 FNs bærekraftsmål og sykehusprosjekter

FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. Bærekraftig utvikling handler om å ta vare på behovene til mennesker som lever i dag, uten å ødelegge framtidige generasjoners muligheter til å dekke sine. Bærekraftsmålene reflekterer de tre dimensjonene i bærekraftig utvikling:

- Klima og miljø
- Sosiale forhold
- Økonomi

FNs bærekraftsmål består av totalt 17 mål og 169 delmål. Viktige bærekraftsmål for sykehusprosjekter er gjengitt nedenfor.

Ren energi er den største bidragsyteren til klimaendringer.

Med et europeisk energimarked er det ikke lenger slik at strømmen i stikkontakten er ren vannkraft. Det betyr at et av de viktigste bidragene til klimagassreduksjon for sykehusene blir å redusere forbruk av energi. Framtidens energiløsninger i sykehus må i større grad enn i dag dimensjoneres for reduserte effekttopper, ved energieffektivisering og egenproduksjon av fornybar energi.

Gjøre byer og bosettinger inkluderende, trygge, motstandsdyktige og bærekraftige.

Sykehusprosjekt skal bidra til å styrke bærekraftig utvikling av byer og lokalsamfunn. Det handler om å se bygg i en større sammenheng og legge til rette for bærekraftig mobilitet og bruk. Arkitektur og kulturminnevern må ivaretas.

Bærekraftig produksjon innebærer å minske ressursbruk, miljø-ødeleggelse og klimagassutslipp når en vare produseres og transporteres.

Sykehusprosjekter forbruker innsatsfaktorer som har et høyt klimafotavtrykk, slik som stål og betong. Materialvalg og mengder har betydelig innvirkning på et prosjekts klimaregnskap. Vi må redusere bruk av stål og betong og utvikle mer bærekraftige transportmåter, slik som sjøtransport, for å sikre Norges evne til å nå klimamålene.

Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem.

Dette treffer sykehusprosjekter, både knyttet til begrenset utslipp fra selve byggeriet, ved å velge klimariktige og bestandige materialer og legge til rette for fleksibilitet som reduserer behovet for ombygging og øker verdien av gjenbruk. Omlegging til bygg med lavt energibehov blir svært viktig og prosjektene må ha fokus på løsninger som forebygger konsekvenser av ekstremvær og klimaendringer.

Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer.

Sykehus beslaglegger store landskapsarealer. Det er potensial for bedre bevaring av tomtens naturverdier og ved å unngå bygging på dyrka mark eller annen ubebygde grunn.

Myndigheter, næringslivet og sivilsamfunnet må samarbeide for å oppnå bærekraftig utvikling.

Flerfaglig tidligfaseplanlegging i sykehusprosjekter kan gi miljøriktige løsninger uten særlig høyere kostnader. Deling av innovative løsninger mellom utbyggingsprosjekter og standardisering vil være viktige grep for å få til en raskere bærekraftig utvikling. Samarbeid mellom store offentlige utbyggere kan bidra til harmonisering av krav, høyere miljøambisjoner og mer effektive tiltak for å redusere klimautslipp.

Tabell 1: De mest sentrale av FNs bærekraftsmål for sykehusprosjekter.

2 Parisavtalen (FN), Naturavtalen (FN) og EU

På klimatoppmøtet i Paris i 2015 forpliktet landene seg til å gjøre det som er nødvendig for at temperaturen ikke skal stige mer enn to grader: For Norge betyr det **50-55% reduksjon av klimagassutslipp innen 2030 og et klimanøytralt samfunn i 2050.**

Naturavtalen (FN 2022) har som mål å stoppe og reversere tapet av natur og økosystemer. Avtalen setter globale mål for å bevare naturen, oppnå bærekraftig forvaltning og bruk og bekjempe årsakene til nedbygging og forringelse av økosystemer.

Norge har forpliktet seg til å oppfylle de globale målsetningene for bevaring av biologisk mangfold. Dette inkluderer beskyttelse av 30% av land- og havområdene innen 2030. Norge har en nasjonal handlingsplan for biologisk mangfold.

Selv om Norge ikke er medlem av EU, er landet en del av EØS (Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet), som innebærer at mange EU-forordninger og direktiver også får betydning for byggeprosjekter og eiendomsdrift i Norge.

Europakommisjonen la i desember 2019 fram sin plan «**The European Green Deal**», som er kommisjonens forslag til oppfølging av FNs bærekraftsmål og Parisavtalen. «Klimaplan og grønn giv» setter EUs ambisjoner for klimapolitikk og kan påvirke nasjonale reguleringer og krav knyttet til bærekraftige byggeprosjekter.

Her er noen viktige EU-forordninger og direktiver:

1. Byggevareforordningen (EU) nr. 305/2011

Denne forordningen omhandler harmonisering av regler for byggevareprodukter. Den fastsetter krav til ytelse for byggevareprodukter, noe som påvirker standarder og

sertifisering i byggeprosjekter. Denne forordningen er innlemmet i norsk rett gjennom byggteknisk forskrift (TEK) og forskrift om byggesaksbehandling (SAK).

2. Energieffektivitet (Direktiv 2012/27/EU)

Dette direktivet omhandler energieffektivitet og setter mål for energieffektivisering. Det kan påvirke bygningers energibruk og krav til energisertifisering. Direktivets krav er implementert i norsk lov gjennom energiloven og forskrift om energimerking av bygninger.

3. Energieffektivitet i bygninger (Direktiv 2010/31/EU)

Dette direktivet fokuserer på energiytelse i bygninger og stiller krav til energieffektivitet, noe som kan påvirke design og konstruksjon av nye bygninger samt oppgradering av eksisterende bygninger. Dette direktivet er tatt inn i byggteknisk forskrift (TEK) som stiller krav til energibruk og energimerking av bygninger.

4. Avfallshåndteringsdirektivet (2008/98/EF)

Dette direktivet regulerer avfallshåndtering og fremmer resirkulering og gjenbruk, som er relevant for byggeprosjekter, spesielt med tanke på avfall som genereres under bygging og riving. Direktivets bestemmelser er implementert i forurensningsloven og avfallsforskriften.

5. Kjemikalieforskriften (REACH og CLP)

REACH (forordning (EF) nr. 1907/2006) regulerer registrering, vurdering, godkjenning og begrensning av kjemikalier. Dette kan påvirke valg av materialer i byggeprosjekter. CLP (forordning (EF) nr. 1272/2008) omhandler klassifisering, merking og emballering av kjemikalier. REACH-forordningen er innført i norsk rett gjennom kjemikalieloven, mens CLP-forordningen er implementert gjennom forskrift om klassifisering, merking og emballering av kjemikalier.

6. Direktiv om miljøvennlig design (2009/125/EF)

Dette direktivet stiller krav til energieffektivitet og miljøvennlig design av produkter som brukes i bygninger, som oppvarmings- og kjølesystemer. Dette direktivet er innført i norsk lov gjennom energimerkeforskriften og forskrifter knyttet til energiforbruk for produkter.

7. Direktiv om bærekraftig bruk av pesticider (2009/128/EF)

Dette direktivet regulerer bruken av plantevernmidler og kan ha betydning for landskapspleie og bygging av utendørsarealer.

8. Direktiv om tilgjengelighet (2019/882)

Dette direktivet stiller krav til tilgjengelighet for personer med nedsatt funksjonsevne, noe som kan påvirke utformingen av bygninger og offentlige rom. Dette direktivet er fortsatt under vurdering for implementering i norsk rett, men det er en del av den brede diskusjonen om tilgjengelighet i bygg og offentlige rom.

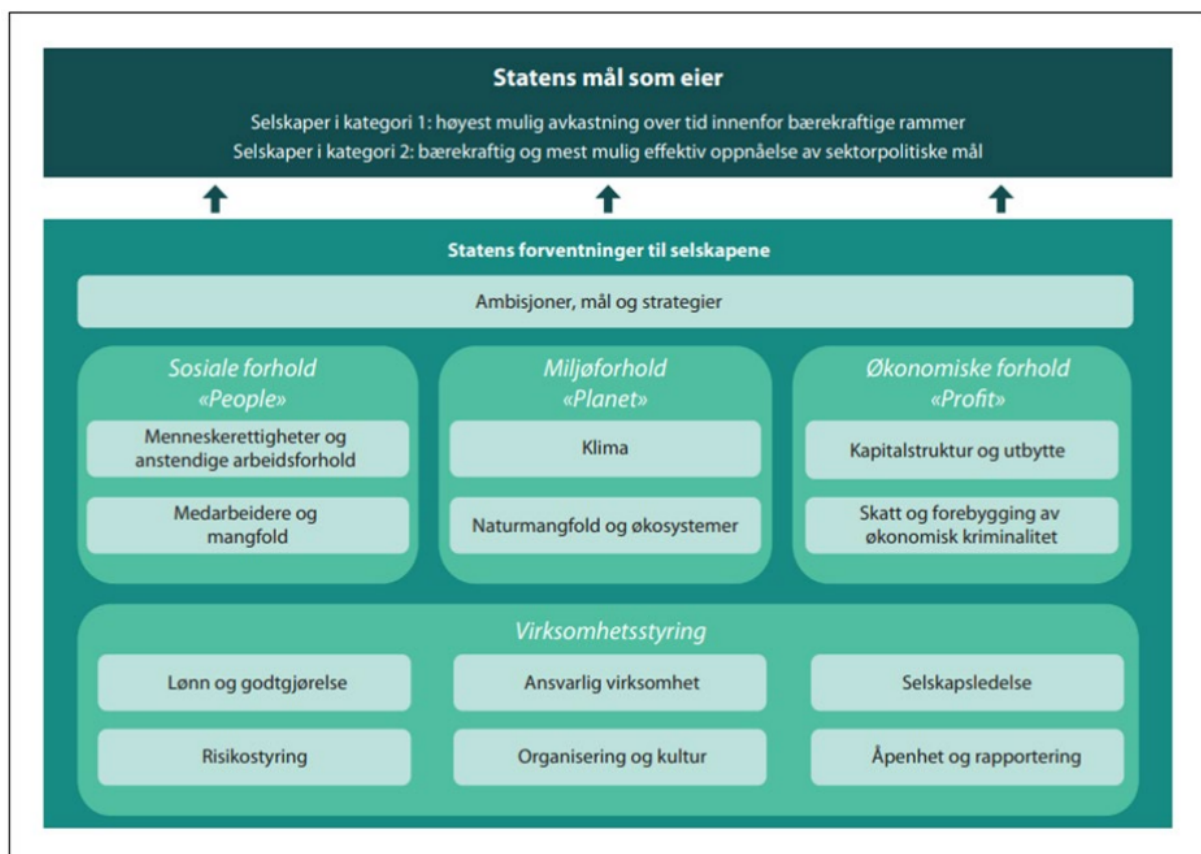
9. Direktiv om kvalitet på drikkevann (98/83/EF)

Regulerer kvaliteten på drikkevann, noe som kan påvirke vannforsyningssystemer i nye byggeprosjekter.

3 Nasjonale krav og føringer

Stortingsmelding 6 (2022-23) «Et grønnere og mer aktivt statlig eierskap»

(Eierskapsmeldingen) viser hvordan statens eierskap kan bidra til høyest mulig avkastning og gode tjenester, samtidig som selskapene driver ansvarlig og bidrar til å akselerere det grønne skiftet.

Figur 2 Statens forventninger til selskapene (Kilde: Eierskapsmeldingen Meld. St. 6 (2022-2023))

Norske myndigheter har de siste årene innført flere nye miljø- og klimakrav som påvirker byggeprosjekter og eiendomsdrift. Her er en kort oversikt over noen av de viktigste tiltakene og kravene:

- **Klimaforliket**

Klimaforliket er en politisk avtale mellom partiene i Stortinget som forplikter Norge til å redusere klimagassutslippene. Norge har satt mål om å redusere utslippene med minst 50 prosent innen 2030, sammenlignet med 1990-nivåer.

- **Klimaplanen for 2021-2030**

Regjeringen har lagt frem en klimaplan som skisserer tiltak for å nå klimamålene. Dette inkluderer tiltak innen transport, industri, landbruk og avfall, samt energibruk i bygg.

- **Byggteknisk forskrift (TEK)**

Den nyeste oppdateringen av byggteknisk forskrift (TEK17) stiller krav til energieffektivitet i nye bygg. Det er innført strengere krav til energibruk, inkludert bruk av fornybare energikilder.

- **Forskrift om offentlige anskaffelser**

Fra og med 1. januar 2024 skjerpet en ny bestemmelse i forskrift om offentlige anskaffelser kravene for å vektlegge klima- og miljøhensyn i offentlige anskaffelser (§7-9). Se for øvrig kapittel 8 i hoveddokument og Vedlegg E.

- **Krav om klimagassberegning**

Det er innført krav om klimagassberegning for nye byggprosjekter. Dette innebærer at byggesøknader må inkludere en vurdering av klimagassutslipp knyttet til konstruksjon og drift.

- **Avfallshåndtering og sirkulær økonomi**

Regjeringen fremmer tiltak for bedre avfallshåndtering og sirkulær økonomi, der det fokuseres på gjenbruk og resirkulering av materialer i byggeprosjekter.

- **Tiltak for redusert utslipp fra transport**

I tråd med klimaplanen har regjeringen iverksatt tiltak for å redusere utslipp fra transportsektoren, som for eksempel økt satsing på kollektivtransport, elektrifisering av transportmidler og tilrettelegging for sykkel og gange.

- **Grønn skatteomlegging (Grønn skattekommisjon)**

Regjeringen har innført skattefordeler for miljøvennlige tiltak og fornybar energi, samtidig som det har blitt innført avgifter på utslipp som skal stimulere til mer bærekraftig praksis.

- **Biodiversitet og naturmangfold**

Det legges også vekt på å bevare naturmangfold og fremme tiltak som beskytter økosystemer i byggeprosjekter og arealplanlegging.

4 Miljø- og klimaforpliktelser på helsefeltet

4.1 FN klima og helse

Under FNs klimakonferanse i Glasgow i 2021, har Norge sluttet seg til klimakonferansens helseprogram. Helseprogrammet har lansert flere tiltak for å styrke helsesystemer slik at de er i stand til å møte klimaendringene. Norge har gjennom [COP26 helseprogram](#), [ministererklæringen](#) signert i Budapest 2023, *Accelerating action for healthier people, a thriving planet, a sustainable future*, og [erklæringen om klima og helse fra COP28](#) forpliktet seg til å utvikle lavutslipps helsesystemer. Dette innebærer også reduksjon av utslipp fra forsyningskjeder. Norge har også inngått et [partnerskap med Tyskland på helsefeltet](#), hvor man blant annet skal utveksle erfaringer om klimaendringers effekt på helsesystemer

4.2 Veikart mot en bærekraftig, lavutslipps og klimatilpasset helse- og omsorgstjeneste

I [Veikart mot en bærekraftig, lavutslipps og klimatilpasset helse- og omsorgstjeneste](#) gis en bred oversikt over innsatsområder i helsesektorens arbeid i møte med klimaendringer, herunder utslippsreducerende tiltak og klimatilpasningstiltak relevant for sykehus.

Figur 3 Veikart mot en bærekraftig, lavutslipps og klimatilpasset helse- og omsorgstjeneste (Kilde: Helsedir.)

4.3 Spesialisthelsetjenestens rammeverk for samfunnsansvar

Høsten 2021 vedtok de fire helseregionene felles klima- og miljømål for spesialisthelsetjenesten. Målene er beskrevet i [Spesialisthelsetjenestens rammeverk for samfunnsansvar](#). Målene ble oppdatert i 2024.

Det overordna målet er at spesialisthelsetjenesten innen 2030 har redusert CO₂e utslipp med 40 %. Det langsiktige målet er at spesialisthelsetjenesten er klimanøytral innen 2045.

Videre er det vedtatt følgende delmål som skal nås innen 2030:

Figur 4 Spesialisthelsetjenestens klima- og miljømål (Kilde: Helse Sør-Øst RHF)

4.4 Andre føringer

Figur 5 Eiendomssektorens vegkart mot 2050
(Kilde: Grønn Byggallianse 2016)

Interesseorganisasjonene Norsk Eiendom og Grønn Byggallianse har utarbeidet «Eiendomssektorens veikart mot 2050». Den gir konkrete anbefalinger til eiendomsforvaltere og -eiere om hva de bør gjøre, på kort og lang sikt, for å bidra til et bærekraftig samfunn. Disse anbefalingene er i hovedsak dekket i Standard for klima og miljø i sykehusprosjekter.

Spesialisthelsetjenestens leverandørveikart for netto nullutslipp (Sykehusinnkjøp HF) forventes å få stor betydning for hvordan miljøkrav innarbeides i anskaffelser.

Referanser:

1. [Norge lanserer klimaforpliktelser på helsefeltet - regjeringen.no](#)
2. [Countries of the WHO European Region adopt Budapest Declaration, pushing action to enhance environment and health](#)
3. [COP28 UAE Declaration On Climate And Health](#)
4. [Klimaendringer og helse - Helsedirektoratet](#)
5. [Spesialisthelsetjenestens leverandørveikart for netto nullutslipp \(Sykehusinnkjøp HF\)](#)